

ע ל ה פ ר ק

פרשת אבקת החלב

בינואר 1959 הופסקה הוצאת אבקת החלב ממחסני הממשלה, והמחלבות חוייבו לקנות מעודפי החלב הכחוש שהיו ב"תנובה". היה זה צעד הכרחי מאחר שהספקת החלב מן המשקים של ההתישבות העובדים גדלה ב-25% בערך בהשוואה לחודשים המקבילים של השנה שעברה. כתוצאה מכך קנו כל המפעלים הקטנים, המייצגים תוצרת חלב ואינם קשורים כלל בקבלת חלב מן המשק המקומי, חלב טרי מן העודפים. גם מחלבות פרטיות גדולות יותר, אשר כן קשרות בקבלת חלב מן המשק, קנו חלב מן העודפים, כי בתנאים של ירידת ערך השומן השנה היה זה הרבה יותר נוח והרבה יותר זול. בעצם התקופה הזו גם חידשו מושבים מספר את קשריהם עם תנובה והתחילו לספק את חלבם למחלבותיה. היה בזה כאילו נצחון של שיטת השיווק הקואופרטיבי, אולם לאמיתו של דבר הודרך צעד זה ע"י המחלבות הפרטיות, כי הוא שימש את האינטרס הישיר שלהם.

תופעה מעניינת שניה ליוותה את המרת אבקת החלב בחלב כחוש, אשר אישרה את החשש כי כמה מן המחלבות, המקבלות אבקת חלב מקיימות אך "שלט" של מפעל בלבד, והרשיונות לקבלת אבקת חלב משמשות לבעליהן "גירות ערך" למסחר בלתי חוקי. עם ביטול הרצאת הרשיונות לאבקה, "נסגרו" מספר מחלבות והרשימה של למעלה מ-50 מפעלים, מקבלי אבקה-חלב, הצטמקה במקצת.

למעלה מארבע מיליון ליטר חלב כחוש נקטו במקום האבקה ועוד לא נוצלו כל האפשרויות. עדיין עובדו גבינות מאבקה בשביל מוסדות סעד; כל מפעלי תעשיית הגלידה, השוקולד והקונדיטוריות, התופסות בארץ מקום חשוב, השתמשו באבקת חלב, למרות העודפים הנכבדים בחלב כחוש. יש האומדים את כמויות החלב הכחוש שנשפך לביוב השנה בשבעה מיליון ליטר. המספר הזה מגלם בתוכו נזק כלכלי עצום שנגרם למשק המדינה וחושף בעיות חמורות לקיום ענף החלב. אמנם, בגלל מסיבות מיוחדות של

השנה — שנת הבחירות — כוסה הנזק של החלב השפוף ע"י האוצר באמצעות סובסידיה מיוחדת אשר איפשרה מחיר מובטח ליצרן, אולם בזה לא נפתרה הבעיה אלא נדחתה רק לזמן מה. ברור לגמרי גם לאנשי האוצר וגם לאנשי הענף כי אין זה יכול להיות פתרון קבע, שאוצר המדינה ישלם מיליונים לכיסוי הפסדים עבור תוצרת שאין לה שימוש, ויש לחפש את הפתרון בתכנון הייצור במשק ובמחלבות ובתכנון השיווק.

תנאי ראשון להצלחת תכנון מעין זה הוא סילוק אבקת החלב שמן הייבוא מלשמש גורם מווסת בין עונות הייצור. יותר נוח למחלבות לכוון את קבלת החלב מן המשק לפי התצרוכת של חלב שתייה, כאשר מובטח להם שמישהו דורג להשלמת החסר ע"י אבקה או חלב כחוש במחיר אבקה. יותר נוח למחשבי האינדקס לשמור על מחירים אחידים במשך כל ימות השנה לחלב ולתוצרת חלב ע"י הספקת אבקה למחלבות מאשר להתאים את עצמם למחירים משתנים בהתאם לעונות הייצור, כאשר ההספקה מבוססת על המשק המקומי בלבד. כמובן שבתנאים אלה אין למשק כל חשבון לכוון את ייצור החלב לעונה הלא נוחה והפער בין עונת השפע ועונת השפל הולך וגדל.

אין זה אלא טבעי שבתנאים אלה עוררה ההוצאה מחדש של אבקת חלב למחלבות סערת רוחות בקרב היצרנים ומוסדותיהם והביאה לפעילות נמרצת מצד גורמים רבים לביטולה.

כבר לקראת חג השבועות פתחו בעלי המחלבות הפרטיות בהתקפה ודרשו הוצאת אבקה מתוך טענה על מחסור אפשרי בגבינה כחושה. האמת היתה שיותר משהם חרדו למסורת החג הם חרדו למחסני האבקה שלהם לבל יתרוקנו כליל. בכל אופן עובדה היא, כי אבקה לא הוצאה ובכל זאת לא הושב ריקם אף אורח בבקשו את מנת הגבינה שלו וחלקן של המחלבות הפרטיות בהספקת הגבינות ובחודשים האחרונים לא ירדה חלילה.

בסוף חודש יולי הוצגה התביעה מחדש ומחד מת צעד בלתי מחושב של הנהלת תנובה החלי-

הועילה כבר להחזיר את הגלגל אחורנית, אולם נתמנתה ועדה לבדיקת הכמויות וקביעת דרכי ביצוע החלוקה של האבקה. בבדיקה ראשונה התגלה מיד כי הכמויות שהוקצבו היו מופרזות ושפילו לא נוכה מהן המלאי של המחלבות שהיה רשום בספרי חטיבת המזון.

אנו משוכנעים עתה יותר מאשר קודם, כי ההחלטה על חידוש חלוקת האבקה היתה נחפזת והיא לא שירתה אלא חוג מצומצם ביותר של בעלי המחלבות הפרטיות.

לנגד עינינו כבר העדפים של עונת השפע הקרובה ואנו קוראים לכל הגורמים לתת יד לתכנון הספקת החלב למחלבות אשר תצמצם ככל האפשר שפיכת עודפים ותמנע לחלוטין שימוש באבקה ייבוא בעונת השפל.

טו מוסדות הממשלה לחדש את חלוקת האבקה לגבי דיננו אין כל חשיבות לויכוח שהתנהל בעתונות בין שר המסחר והתעשייה לבין תנובה למי זכות הקופירייט על ההחלטה; אנו מתיחסים לעצם קבלתה כלפגיעה קשה בענף. נעיר רק שהנימוק לשמור על הצרכן מפני הרעבה ע"י המשק החקלאי מתוך אינטרסים צרים שלה, בו השתמש שר המסחר והתעשייה להצדקת ההחלטה על חידוש חלוקת אבקה החלב, היה מאוד לא משכנע מול המציאות של שווקים עמוסים לעי" פה מוצרי מזון רבים ומגוונים מפרי אותו משק עצמו.

ראוייה לציון הלהיטות בה בוצע חידוש חלוקת האבקה ע"י חטיבת המזון ומידת רחוב היד בה ניתנו ההקצבות החדשות למחלבות. מלחמה נמרצת שהתנהלה ביזמת נציגי ההתאחדות ובעזרתה הפעילה של המרכז החקלאי, לא

„גם" מחלב אפשר לעשות גבינה

וודאי ידוע לכם הסיפור על היינן הזקן, שהגיעה שעתו להיאסף אל אבותיו. בהיותו על ערש־דווי, כינס היינן את חמשת בניו הגדולים והבריאים סביבו. — רוצה אני להוריש לכם סוד גדול. תהא זאת ירושת רבת־ערך. כן, סוד כמס הוא... הבנים הצטופפו סביב אביהם, הקריבו אוזנם אל שפתיו... — שמעו אפוא את הסוד. — אמר הזקן, — את הסוד הגדול: גם מענבים אפשר לעשות יין! כה אמר — ומת.

בישראל ישנן מחלבות, שלא שמעו את הסוד הגדול הזה מפני אבותיהם. ועד היום הזה לא נודע להם, כי גם מחלב אפשר לעשות גבינה.

כי הם מייצרים את תוצרת־החלב רק מאבקה־חלב... אכן, היו זמנים עת נאלצו מוסדות השוק המאורגן (תנובה, טנא, השוק החקלאי) לייצר תוצרת־חלב מאבקה־חלב מיובאת.

אך הימים האלה — תודה לאל — חלפו מכבר. ארצנו מייצרת חלב רב מדי. רב מדי — זה בוודאי מוגזם, כי יש לנו חלב רב מדי, משום שחוגים ועדות מסויימים לא הורגלו עדיין לשתות חלב, לו שתה חלב כל מי שהדבר דרוש לו מבחינה ביולוגית, או היה מסתבר כי יש פחות מדי חלב בישראל.

לו נכללה בתפריט של כל חייל בצה"ל כוס־חלב יומית — היה הדבר לתועלת ליצרני־החלב ולתושבי הארץ כאחת.

ואולם מכיון שבישראל שותים יותר גזוז מאשר חלב, נוצר עודף של חלב, הגורם דאגה רצינית גם לכלכלת הארץ.

במצב הזה עשו כמה מחלבות פרטיות יד אחת והן תובעות ממשרד־המסחר רשות לייבא אבקה־חלב. משום שהם עדיין אינם יודעים — או אינם רוצים לדעת — כי גם מחלב אפשר לייצר לבניה, לבן ושאר תוצרי חלב.

לכוונה הזאת נשיב — לא, בהחלט לא. לא — גם מתוך דאגה לבריאות העם.

הלא אין טעם לייבא אבקה־חלב, בשעה שחלב טרי, אמיתי, טוב ובריא — וישראלי! — מצוי אצלנו למעלה מן המידה הדרושה למימכר.

הועתק מ„על המשמר"